

Nu met de mensenrechtenverdediger Nataliia uit Rusland!

WIE VERDEDIGT DE MENSENRECHTENVERDEDIGERS?

Tweede reeks - Zevende versie

Een lesbrief voor 3 en 4 havo/vwo

COLOFON

Auteurs van de eerste reeks: Alana Thelissen, Christa Adema, Emma van de Laar, Harry de Ridder en Lisa van Tiel

Auteurs van de tweede reeks: Christa Adema, Harry de Ridder en Lisa van Tiel

Layout en eindredactie: Harry de Ridder

Eerste reeks - Versie 1: Nu met de mensenrechtenverdediger Placide uit Congo!

Eerste reeks - Versie 2: Nu met de mensenrechtenverdediger Lydia uit Kenia!

Eerste reeks - Versie 3: Nu met de mensenrechtenverdediger Zafar uit Pakistan!

Eerste reeks - Versie 4: Nu met de mensenrechtenverdediger Mariam uit Georgië!

Tweede reeks - Versie 1: Nu met de mensenrechtenverdediger Kiruba uit India!

Tweede reeks - Versie 2: Nu met de mensenrechtenverdediger Midhat uit Soedan!

Tweede reeks - Versie 3: Nu met de mensenrechtenverdediger Dinah uit Kenia!

Tweede reeks - Versie 4: Nu met de mensenrechtenverdediger Mary uit Venezuela!

Tweede reeks - Versie 5: Nu met de mensenrechtenverdediger Mary uit Zimbabwe!

Tweede reeks - Versie 6: Nu met de mensenrechtenverdediger William uit Oeganda!

Tweede reeks - Versie 7: Nu met de mensenrechtenverdediger Nataliia uit Rusland!

Wie verdedigt de mensenrechtenverdedigers?' is bestemd voor leerlingen van 3 en 4 havo/vwo.

Gratis te downloaden via <http://www.amnestynijmegen.nl/index.php/educatie/lesmateriaal>

INHOUD

LEERLINGEN

Werkbladen

Mensenrechten
Vrijheid van meningsuiting
Mensenrechtenverdedigers
Extra kwetsbaar
Wie verdedigt de mensenrechtenverdedigers?
Shelter City Nijmegen
De 'Nijmeegse' mensenrechtenverdediger
De mensenrechten in Rusland
Vrouwen in de gevangenis
LHBT(QIA) in Rusland

werkblad 1

werkblad 2
werkblad 3
werkblad 4
werkblad 5
werkblad 6
werkblad 8
werkblad 8
werkblad 9
werkblad 9
werkblad 10

Verdieping

Aantekeningen

werkblad 11

werkblad 12

DOCENTEN

Handleiding

Introductie
Opzet
Acht versies
Doelstellingen
Filmmateriaal
Antwoorden op de vragen
Literatuur
Links

handleiding 1

handleiding 2
handleiding 2
handleiding 2
handleiding 3
handleiding 3
handleiding 4
handleiding 7
handleiding 7

WERKBLADEN

**Wie verdedigt de
mensenrechtenverdedigers?**

Mensenrechten

Alle landen van de wereld hebben afgesproken dat iedereen ter wereld, of je nu man of vrouw bent, jong of oud, arm of rijk en ongeacht je huidkleur dezelfde rechten heeft. Deze afspraak is op 10 december 1948 vastgelegd in de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* (UVMR). De rechten opgesomd in de UVRM noemen we de mensenrechten.

Het logo van de UVRM

In dit korte YouTube-filmpje komt een groot aantal van deze mensenrechten aan bod:

Mensenrechten - Ministerie van Buitenlandse Zaken

Opdracht

1. Welke mensenrechten herken je in het filmpje?
2. Welke mensenrechten ken je nog meer die niet in het filmpje genoemd worden?

Je weet waarschijnlijk ook wel dat niet iedereen zich aan de mensenrechten houdt. We spreken in dat geval over mensenrechtenschendingen. Sommige schendingen kun je makkelijk voorkomen, andere zijn moeilijker op te lossen.

Een mensenrechtenschending die makkelijk te voorkomen is, is marteling. Als de regering van een land een verbod op marteling instelt én er op toeziet dat die wet wordt nageleefd kunnen we marteling uitbannen.

Opdracht

3. Geef nog een ander voorbeeld van een mensenrechtenschending die makkelijk kan worden voorkomen.
4. Geef een voorbeeld van een mensenrechtenschending die niet zo makkelijk op te lossen is.

Verboden te martelen

Vrijheid van meningsuiting

Een van de belangrijkste mensenrechten is de vrijheid van meningsuiting. Als je niet voor je mening uit kunt komen, kun je je ook niet verzetten tegen mensenrechtenschendingen.

Martin Luther King stelde de discriminatie van mensen met een donkere huidskleur aan de kaak. Zijn enige 'wapen' was de vrijheid van meningsuiting. Mede dankzij zijn beroemde speech 'I have a dream' (voor een gehoor van zo'n miljoen mensen) wist hij voor elkaar te krijgen dat in zijn land nu iedereen voor de wet gelijk is.

In sommige landen moet je erg oppassen wat je doet of zegt. Dat geldt vooral voor mensen met de volgende beroepen:

- Kunstenaar
- Journalist
- Filmmaker
- Vakbondsleider

Demonstratie van de vakbond in België

Een kunstwerk van de Chinese kunstenaar Yue Minjun

Opricht

5. Geef voor elk van de vier hierboven genoemde beroepsgroepen aan waarom volgens jou deze mensen goed op hun telling moeten passen.
6. Wat hebben deze vier beroepsgroepen met elkaar gemeen?
7. Noem nog een beroepsgroep -die niet genoemd is- die ook moet oppassen voor wat je zegt of doet.
8. Schrijf op het demonstratiebord van Yue Minjun een eigen tekst waarbij je demonstreert tegen een actuele misstand.

Mensenrechtenverdedigers

Opdracht

9. Schrijf zoveel mogelijk woorden op waar je aan denkt bij het begrip 'mensenrechtenverdediger'.
Heeft zo iemand volgens jullie speciale karaktertrekken en zo ja, welke?

Een mensenrechtenverdediger is geen superman. Wat is die volgens jullie wel?

Opdracht

10. Probeer samen met je buurman of -vrouw een eigen definitie van 'mensenrechtenverdediger' te geven.

Een 'mensenrechtenverdediger' is iemand die .....

Extra kwetsbaar

Mensenrechtenverdedigers zetten zich, individueel of in een organisatie, vreedzaam in voor het bevorderen van de naleving van mensenrechten. Helaas kunnen zij vaak niet in alle vrijheid hun werk doen. Zeker in tijden van een gewapend conflict of oorlog is opkomen voor de bescherming van burgers het meest nodig. Een mensenrechtenverdediger die schendingen be- gaan door het regeringsleger of door gewapende milities aan de kaak stelt, wordt al snel be- schuldigd van partijdigheid en wordt bedreigd.

Sinds 11 september 2001 zijn in veel landen antiterrorismemaatregelen van kracht. Vaak heeft dit tot gevolg dat het werk van mensenrechtenverdedigers gecriminaliseerd wordt.

Amnesty vraagt ook speciale aandacht voor vrouwelijke mensenrechtenverdedigers, die vaak onder zwaardere omstandigheden dan mannen werken en daardoor kwetsbaarder zijn. Vaak worden ze door de hen omringende samenleving niet serieus genomen vanwege heersende vooroordelen jegens vrouwen.

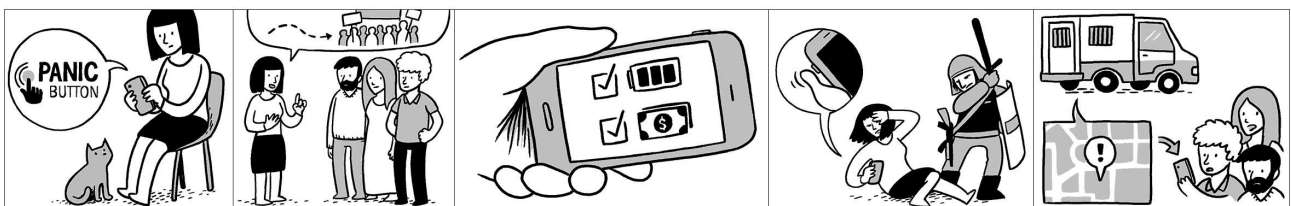

Sommige regeringen zien het werk van mensenrechtenorganisaties van vrouwen als onbelang- rijk en niet wettelijk.

Vrouwelijke mensenrechtenverdedigers lopen een groter risico vanwege hun sekse bedreigd te worden en slachtoffer te worden van seksuele intimidaties en verkrachtingen.

Amnesty lanceerde in 2014 een speciale app waarmee mensenrechtenverdedigers, die het risi- co lopen te worden ontvoerd, aangevallen of gemarteld, alarm kunnen slaan. De Panic Button- app is een stil alarm en kan geactiveerd worden in het geval van nood.

Door een druk op de button worden mede-activisten gewaarschuwd dat een collega in gevaar is. Hierdoor kan er sneller hulp worden ingeschakeld. In de eerste uren na een arrestatie kan het netwerk van de mensenrechtenverdediger snel in actie komen voor de vrijlating van hun collega. Zo kunnen ze het politiebureau overstelpen met telefoontjes, een protest organiseren of advocaten en organisaties zoals Amnesty waarschuwen.

11. Wat bedoelen we met 'mensenrechtenverdedigers worden gecriminaliseerd'?
12. Hoe de Panic Button-app werkt, wordt ondermeer uitgelegd aan de hand van bovenstaande tekeningen. Wat daaraan nog ontbreekt is een Nederlandstalige uitleg. Schrijf die samen met je buurman of -vrouw bij de vijf stappen.

Wie verdedigt de mensenrechtenverdedigers?

Mensenrechtenverdedigers komen op voor de rechten van anderen. Daardoor komen zij vaak in gevaar. Zij hebben zelf ook bescherming nodig.

13. Wie zouden volgens jou moeten opkomen voor mensenrechtenverdedigers? Licht je antwoord toe.

Er zijn verschillende internationale instanties die opkomen voor de rechten van de mensenrechtenverdedigers. De twee belangrijkste zijn de Verenigde Naties en de Europese Unie.

Verenigde Naties

In 1999 hebben de VN de *Verklaring aangaande de mensenrechtenverdedigers** aangenomen. De officiële naam van de verklaring* laat al zien dat iedereen een verplichting heeft om mensenrechtenverdedigers te beschermen.

In artikel 12 van de verklaring is er speciale aandacht voor de verplichtingen van de staten:

Artikel 12

1. Een ieder heeft het recht om individueel en in samenwerking met anderen deel te nemen aan vreedzame activiteiten tegen de schendingen van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden.
2. **De Staat neemt alle nodige maatregelen om de bescherming door de bevoegde autoriteiten van iedereen, individueel en in samenwerking met anderen te verzekeren, tegen elke vorm van geweld, bedreigingen, represailles, discriminatie, druk of een andere willekeurige actie ten gevolge van zijn of haar rechtmatige uitoefening van de rechten waarnaar in de huidige verklaring wordt verwezen.**
3. In dit verband heeft iedereen het recht, individueel en in samenwerking met anderen, om effectief te worden beschermd **krachtens de nationale wetgeving** met vreedzame middelen en handelingen, toerekenbaar aan lidstaten die leiden tot schendingen van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, alsmede gewelddaden gepleegd door groepen of individuen die het genot van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden aantasten.

* Officieel: *Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms*

Europese Unie

In 2004 nam de EU de *Richtlijnen voor de Bescherming van Mensenrechtenverdedigers* aan. Ambassades van de lidstaten en EU-missies moeten bescherming bieden aan mensenrechtenverdedigers door contacten, bezoeken, processen te observeren en waar nodig in te grijpen bij regeringen. Ze moeten ook helpen te garanderen dat de verdedigers vrije toegang hebben tot (buitenlandse) financiële donors.

14. De VN-Verklaring en de EU-Richtlijnen (de namen zeggen het al) hebben één groot nadeel. Welke zou dat kunnen zijn? Wat kunnen de VN en de EU doen om de bescherming van mensenrechtenverdedigers nog meer te versterken?

Naast staten kunnen ook particuliere organisaties hulp bieden aan mensenrechtenverdedigers. We noemen er enkele, maar er zijn er meer!

Amnesty International

Een van de kerntaken van Amnesty International is het beschermen van mensenrechtenverdedigers. Amnesty doet dat door middel van acties, publiciteit, het regelen van bezoeken en contacten, opleiding en training, lobby en soms financiële ondersteuning.

Door mee te doen aan acties en bijvoorbeeld brieven te schrijven kun je ook zelf meehelpen bij het opkomen voor mensenrechtenverdedigers.

#Idefend

#Idefend (= Ik verdedig) is een initiatief van de delegatie van de EU in de VN. #Idefend heeft als doel solidariteit te tonen met mensenrechtenverdedigers en zo hun toewijding en werk voor de mensenrechten van mensen van over de hele wereld te bevorderen. Misschien heb je deze actie op een van de sociale media en in het bijzonder op facebook voorbij zien komen (<https://www.facebook.com/idefend>). Via de sociale media kun je zelf het initiatief steunen.

Justice and Peace

Deze Nederlandse organisatie richt zich op het beschermen en trainen van mensenrechtenverdedigers. Justice and Peace heeft verschillende projecten in het leven geroepen die het werk van mensenrechtenverdedigers makkelijker maakt.

Justice and Peace Netherlands

- *The Hague Training Course* verzorgt trainingen over digitale veiligheidsmechanismes en beleidsbeïnvloeding.
- *Connet2Protect* brengt mensenrechtenverdedigers in contact met parlementsleden, advocaten en journalisten.
- *Temporary Relocation* brengt mensenrechtenverdedigers in Afrika en Azië tijdelijk elders in deze werelddelen onder.
- *Shelter City* is een Europees project. Daarover kun je op de volgende pagina meer lezen.

Opdracht

15. Naast wettelijke maatregelen -bijvoorbeeld door te verwijzen naar antiterrorismewetten- wordt in het filmpje nog een andere manier genoemd om het werk van mensenrechtenverdedigers lastig te maken. Welke is dat?
16. Welke vier manieren om een mensenrechtenverdediger te bedreigen worden er in het filmpje genoemd?

Shelter City Nijmegen

In het filmpje van Justice and Peace heb je kunnen zien dat mensenrechtenverdedigers mond-dood gemaakt, gearresteerd en gemarteld worden en soms zelfs verdwijnen. Als hun situatie het toelaat, kunnen ze veel baat hebben bij tijdelijke opvang. In heel Europa zijn er zogenaamde Shelter Cities opgericht, een initiatief van het Europees Parlement.

Hoe werkt Shelter City?

Shelter City is begonnen met het werven van steden in Europa. In Nederland zijn (of worden binnenkort) de Shelter Cities: Amsterdam, Den Haag, Groningen, Maastricht, Middelburg, Nijmegen en Utrecht. Na Den Haag en Middelburg was Nijmegen de derde Shelter City.

De volgende stap is de keuze van de mensenrechtenverdedigers. Die worden gekozen door een selectiecommissie, bestaand uit vertegenwoordigers van Justice and Peace, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam, Hivos en Free Press Unlimited.

Elke Shelter City geeft een mensenrechtenverdediger gedurende drie maanden een veilige plek. In die drie maanden kunnen ze op adem komen om met nieuwe energie terug te gaan.

Het is de bedoeling dat de mensenrechtenverdediger versterkt teruggaat, met een groter netwerk en met meer kennis om zijn of haar werk beter te kunnen doen. De mensenrechtenverdediger kan -als daar behoefte aan is- een opleiding of een cursus volgen. En er wordt voor hem of haar een ontmoeting georganiseerd met politici uit Den Haag of Brussel.

Het is ook de bedoeling dat er een wisselwerking ontstaat tussen de mensenrechtenverdediger en de burgers uit hun stad. Hij of zij wordt betrokken bij evenementen in Nijmegen (zoals de Music Meeting, de Vierdaagse en Zomerfeesten). De mensenrechtenverdediger op zijn/haar beurt kan tijdens een lezing of debat over de mensenrechten in zijn/haar land vertellen.

De 'Nijmeegse' mensenrechtenverdediger

Nataliia is een mensenrechtenverdedigster uit Rusland. Ze werkt voor een mensenrechtenorganisatie die geweld tegen vrouwen, kinderen en LHBT-ers van de kant van de politie en geheime diensten onderzoekt. Ze doet ook onderzoek naar discriminatie en seksueel misbruik van lesbische vrouwen in Russische gevangenissen. Ze wordt op allerlei manieren tegengewerkt, lastiggevallen en bedreigd. Haar promotieonderzoek op de universiteit moest ze gedwongen stoppen. Haar speeches bij bijeenkomsten worden door de geheime dienst opgenomen. Een speech die ze op de universiteit over de situatie in Russische gevangenissen zou houden werd op het allerlaatste moment afgezegd. In de sociale media is er een haatcampagne tegen haar en haar organisatie gaande. En ze kreeg diverse dreigbrieven.

Opracht

17. Shelter City heeft niet alleen maar positieve effecten. Welk nadeel of nadelen zou je kunnen bedenken bij het Shelter City-project?
18. Verplaats je in de situatie van Nataliia. Met welke praktische zaken heeft een mensenrechtenverdediger die in Nijmegen verblijft te maken?

De mensenrechten in Rusland

Rusland heeft een democratisch gekozen parlement en een democratisch gekozen president, Vladimir Poetin.

Toch kunnen we niet echt van een democratie spreken. Politieke tegenstanders, journalisten, advocaten, mensenrechtenactivisten en kunstenaars worden in Rusland op allerlei manieren tegengewerkt om te voorkomen dat zij hun kritische stem laten horen.

We kennen een hele reeks (zogenaamde zelf-)moorden, aanslagen,

schietpartijen en vergiftigingen. Rusland ontkent stevast elke betrokkenheid, maar er zijn volgens Amnesty wel degelijk duidelijke verbanden met geheime diensten in Moskou.

Opracht

19. Wat zijn belangrijke verschillen in het werk van een mensenrechtenverdediger in Europa en in Rusland? Licht je antwoord toe.

Vrouwen in de gevangenis

“Welkom in de hel” staat op een bord bij de ingang van de vrouwengevangenis Mordovia. In deze gevangenis werd Nadezhda Tolokonnikova, lid van de feministische punkband Pussy Riot, in 2013 opgesloten. Rusland kent zo’n 864.000 mannelijke en zo’n 69.000 vrouwelijke gevangenen, criminelen en politieke gevangenen. Daarnaast verblijven er bijna 900 baby’s en jonge kinderen met hun moeder in de gevangenis. Het leven in een gevangenis is voor vrouwen zwaarder dan voor mannen. De vrouwen, en vooral lesbiennes, lopen altijd het gevaar verkracht te worden door de mannelijke gevangenisbewaarders.

In de gevangenis moeten de vrouwen hard werken. Nadezhda klaagde in een brief over de slavenarbeid die ze in de gevangenis moest doen. Ze moest 16 tot 17 uur per dag kleren naaien, met maar één vrije dag per acht weken. Haar vingers gingen vaak bloeien door de lange uren en ze moest altijd goed opletten voor de onveilige machinale naaimachines. Menige gevangene is zo al een vinger kwijtgeraakt.

Na haar vrijlating begon Nadezhda een campagne voor de rechten van gevangenen.

Nataliia, de ‘Nijmeegse’ mensenrechtenactiviste, zet zich ook in voor de rechten van gevangenen, en met name voor vrouwelijke (ex-)gevangenen met het vrijwilligersproject ‘Vrouw. Gevangenis. Maatschappij.’

Opracht

20. ‘Baby’s en jonge kinderen in de gevangenis: welk kinder- en mensenrecht schendt Rusland daarmee?’
21. ‘Vrouw. Gevangenis. Maatschappij.’ Welke twee punten zal het vrijwilligersproject met ‘Maatschappij’ onder de aandacht willen brengen?

LHBT(QIA) in Rusland

Iedereen heeft altijd dezelfde mensenrechten, ongeacht je huidkleur, uiterlijk, en of je nu man, vrouw, homo, hetero, transgender of een interseks persoon bent; discriminatie is verboden. Dat staat in de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens*. De afkorting LHBT (of LGBT in het Engels) staat voor lesbisch, homoseksueel, biseksueel en transgender. Vaak worden die letters aangevuld met Q, I en A: queer*, interseksueel en aseksueel. We spreken dan van LHBTQIA of LHBT+.

* *Queer: iemand die niet past binnen de heteronorm maar tegelijk hokjes in twijfel trekt.*

Homoseksualiteit is in veel landen nog altijd strafbaar. In sommige landen kun je er zelfs de doodstraf voor krijgen. LHBT+ers zijn regelmatig het slachtoffer van mensenrechtenschendingen. Zij kunnen bijvoorbeeld te maken krijgen met discriminatie, arrestatie of marteling.

Openlijk spreken over homoseksualiteit is in Rusland verboden. Voor 'homopropaganda' (lees: hand-in-handlopen, elkaar in het openbaar een kus geven) kun je een enorme boete krijgen. Homofobie is wijdverbreid in Rusland. Vooraanstaande publieke figuren en politici laten zich geregeld laatdunkend uit over LHBT+ers, waardoor er een klimaat ontstaat van groeiende intolerantie. LHBT+ers worden dan ook vaak door ultranationalisten gewelddadig aangevallen en de politie staat erbij te kijken en doet niets.

Boven: de regenboogvlag, de vlag van LHBT+ers

In Rusland is het strikt verboden om een met een regenboogvlag te wapperen vanwege de strenge anti-homowetgeving. Activisten hebben die wet stiekem omzeild met een slimme truc tijdens de Wereldcup Voetbal 2018 in Rusland. De zes T-shirt dragers dragen de voetbalkleur van hun eigen land; ze komen uit Spanje, Nederland, Brazilië, Mexico, Argentinië en Colombia.

Opracht

22. Met welke mensenrechtenschendingen zouden LHBT+ers in Nederland te maken kunnen hebben?
23. Wat is homofobie? Op welke manier zou Amnesty de LHBT+ers in Rusland kunnen helpen?

Verdieping

Ter voorbereiding op een gesprek met de mensenrechtenverdediger Nataliia hebben we een aantal vragen bedacht die jullie haar kunnen stellen. Uiteraard kunnen jullie ook zelf vragen bedenken om het gesprek op gang te brengen. Wat zouden jullie willen weten?

- * Tegen welke schendingen van mensenrechten strijdt zij?
- * Waarom vinden deze schendingen plaats en wat kan zij er zelf tegen doen?
- * Welke successen heeft zij in haar werk bereikt?
- * Zij is bedreigd omwille van het tegengaan van schendingen. Hoe beïnvloedt dat haar werk? Is zij niet bang?
- * Hoe ziet zij de toekomst van Rusland?

Aantekeningen

HANDLEIDING

**Wie verdedigt de
mensenrechtenverdedigers?**

Introductie

Het lespakket 'Wie verdedigt de mensenrechtenverdedigers?' is ontwikkeld door de Scholengroep van Amnesty Nijmegen i.s.m. Shelter City Nijmegen.

Shelter City is een landelijk initiatief van Justice & Peace in samenwerking met Nederlandse steden en het ministerie van Buitenlandse Zaken om mensenrechtenverdedigers te beschermen, n.a.v. een motie van het Europees parlement. Het gaat om mensenrechtenverdedigers die met gevaar voor eigen leven mensenrechtenschendingen bestrijden en die voor een korte periode in Europese steden worden opgevangen.

Shelter City Nijmegen is een samenwerkingsverband van verschillende Nijmeegse organisaties, waaronder Amnesty Nijmegen, de Radboud Universiteit, de gemeente Nijmegen en Bureau Wijland. De coördinatie ligt bij Qader Shafiq van Bureau Wijland, q.shafiq@bureauwijland.nl.

Tussen 2017 en 2020 komen acht mensenrechtenverdedigers naar Nijmegen. De zevende van de tweede reeks is Nataliia* uit Rusland, die van oktober t/m december 2020 te gast is.

* Omwille van haar veiligheid kunnen we haar achternaam niet bekend maken.

Opzet

Het lespakket 'Wie verdedigt de mensenrechtenverdedigers?' vraagt twee lessen van 50 minuten.

Les 1: werkbladen 1-5

Les 2: werkbladen 6-10

Het lespakket kan zelfstandig door de docent worden gebruikt of door gastlessen van Amnesty Nijmegen. Voor gastlessen kunt u contact opnemen met de contactpersoon van de Scholengroep: Harry de Ridder, amnestynijmegen@gmail.com.

Zolang zij nog in Nijmegen is, kunt u als vervolg op het lespakket ook de mensenrechtenverdediger Nataliia haar eigen verhaal laten vertellen. Daarvoor kunt u ook contact opnemen met Harry de Ridder, amnestynijmegen@gmail.com.

Als voorbereiding op een eventueel gesprek hebben wij enkele vragen uitgeschreven en de leerlingen vragen om vóór haar komst al een aantal vragen te bedenken:

Voorbereiding op het gesprek: werkbladen 11-12

Acht versies

In 2017–2020 zullen we acht verschillende versies in de tweede reeks van het lespakket 'Wie verdedigt de mensenrechtenverdedigers?' uitbrengen. Elke versie is gekoppeld aan het persoonlijk verhaal en de achtergronden van de mensenrechtenverdediger die naar Nijmegen komt. De eerste anderhalve les van het lespakket zal niet veranderen, de halve les over de mensenrechtenverdediger zal elke keer worden aangepast. Zodra bekend is wie de mensenrechtenverdediger van dat moment is, zullen we de volgende versie van het lespakket uitbrengen.

Algemeen verhaal   Les 1 en de eerste helft van les 2 (werkbladen 1-8)

Mensenrechtenverdediger   Tweede helft van les 2 (werkbladen 8-12)

Doelstellingen

- De leerling maakt kennis met de mensenrechten en mensenrechtenschendingen.
  - De leerling weet dat het mensenrecht 'Vrijheid van meningsuiting' gekoppeld is aan het verzet tegen mensenrechtenschendingen.
  - De leerlingen weten dat mensen met bepaalde beroepen meer op hun tellen moeten passen dan anderen.
  - De leerling kan een eigen definitie van mensenrechtenverdedigers verwoorden.
  - De leerling weet dat mensenrechtenverdedigers kwetsbaar zijn en weten waarom vrouwelijke mensenrechtenverdedigers nog grotere risico's lopen dan hun mannelijke collega's.
  - De leerling kan aangeven wie opkomen voor de rechten van mensenrechtenverdedigers en kan een aantal internationale instanties en particuliere organisaties bij naam noemen die zich voor hun rechten inzetten.
  - De leerling kent Shelter City.
  - De leerling weet hoe de keuze van de mensenrechtenverdedigers die naar een van de Shelter Cities in Nederland komen tot stand komt.
  - De leerling kent de mensenrechtenverdediger Nataliia en haar achtergrond.
  - De leerling kan enkele mensenrechtenschendingen in Rusland noemen en weet waarom deze schendingen daar voorkomen.
-
- De leerling gaat in gesprek met de mensenrechtenverdediger Nataliia.

Filmmateriaal

In het lespakket 'Wie verdedigt de mensenrechtenverdedigers?' worden twee filmpjes getoond:

YouTube-filmpjes:

* Mensenrechten van Ministerie van Buitenlandse Zaken (2.22 min.)
<https://www.youtube.com/watch?v=5eRCogmiGfA>

* Justice and Peace Netherlands (3.02 min.)
<https://www.youtube.com/watch?v=IK1jAIJ0AcM>

MP4-filmpjes:

* Mensenrechten van Ministerie van Buitenlandse Zaken (2.22 min.)
<https://www.amnestynijmegen.nl/download/Mensenrechten-BuZa.mp4>

* Justice and Peace Netherlands (3.02 min.)
<https://www.amnestynijmegen.nl/download/justice-and-peace-netherlands.mp4>

Mensenrechten

De les begint met te kijken wat mensenrechten en mensenrechtenschendingen zijn.

Opdracht

1. Iedereen is gelijkwaardig, iedereen heeft dezelfde rechten, iedereen heeft het recht om zich te ontwikkelen in een goede levensstandaard, iedereen heeft het recht om te leven in vrijheid en veiligheid, iedereen heeft recht op voldoende eten en water, er is een verbod op de inzet van kindsoldaten, niemand mag zomaar worden opgepakt zonder dat de familie weet waar die persoon gebleven is (verbod op verdwijningen), iedereen heeft recht op leven, iedereen heeft het recht op vrije meningsuiting, martelen is verboden, iedereen heeft het recht om te geloven, iedereen heeft het recht om te samenleven met wie hij wil, iedereen heeft gelijke rechten.
2. -
3. Bijvoorbeeld: verbod op slavernij, verbod op de inzet van kindsoldaten.
4. Sommige economische, sociale en culturele rechten zijn minder makkelijk te realiseren, denk maar aan: het recht op arbeid. Elke maatschappij kent echter werkloosheid.

Vrijheid van meningsuiting

In dit lesonderdeel gaan we dieper in op het mensenrecht 'Vrijheid van meningsuiting', een voorwaarde om je te kunnen verzetten tegen mensenrechtenschendingen (van anderen).

Opdracht

5. Kunstenaar: als je kunst toont die de overheid aan de kaak stelt of belachelijk maakt, loop je de kans te worden opgepakt.
Journalist: hij kan corruptie of misstanden met woorden aan de kaak stellen en dan loop je de kans te worden opgepakt.
Filmmaker: idem als bij journalist, maar niet met woorden maar met beelden.
Een filmmaker kan ook de overheid belachelijk maken.
Vakbondsleider: hij komt op voor de rechten van de arbeiders en gaan in tegen de wensen van werkgevers.
6. Ze komen niet alleen voor hun eigen mening op, maar ook voor de rechten van anderen.
7. Een schrijver, blogger, cartoonist, cabaretier.
8. -

Mensenrechtenverdedigers

We kijken naar een eigen definitie van mensenrechtenverdedigers en hun karaktertrekken.

Opdracht

9. Naar de mening van de leerlingen. Een mensenrechtenverdediger is geen superman, maar wel iemand die voor de rechten van anderen durft op te komen. Daarbij is enige moed wel voor nodig, of in ieder geval iemand die over zijn angst durft heen te stappen.
10. Bijvoorbeeld: Een mensenrechtenverdediger is iemand die opkomt voor de rechten van anderen (in een situatie waarin hij zelf actief is en waar de mensenrechten geschonden worden; iemand van Amnesty die zich inzet voor de mensenrechten in het veilige Nijmegen noemen we géén mensenrechtenverdediger). Daarbij gebruikt de activist géén geweld.

Extra kwetsbaar

Mensenrechtenverdedigers lopen grote risico's, met name de vrouwen. De app van Amnesty kan hen daarbij helpen.

11. Het werk van mensenrechtenverdedigers wordt strafbaar gemaakt om hen zo monddood te maken.
12. Stap 1: Installeer in een rustige situatie de Panic Button-app.
Stap 2: Bedenk wie allemaal geïnformeerd moeten worden als er actie moet worden genomen.
Stap 3: Check dat je mobiel aan staat, voldoende opgeladen is en voldoende krediet heeft (voor een prepay of abonnement).
Stap 4: Druk op de knop van de app als je in een noodsituatie terechtkomt.
Stap 5: Je netwerk krijgt een SMS en een verwijzing naar waar je bent te vinden zodat de mensen uit je netwerk je snel kunnen helpen.

Wie verdedigt de mensenrechtenverdedigers?

Mensen die opkomen voor de rechten van anderen lopen zelf ook gevaar en hebben zelf ook bescherming nodig.

13. Volgens de verklaring eigenlijk iedereen: individuen, groepen, organisaties en officiële instanties.
14. Beide zijn geen verdragen met rechtskracht, maar verklaringen en niet meer dan plechtige beloften. Als de VN en de EU die bescherming zouden vastleggen in een verdrag, kunnen we de overtreders aanpakken met de wet of het verdrag in handen.
15. Smaad (het opzettelijk aantasten van iemands eer of goede naam) met als doel ervoor te zorgen dat de mensenrechtenverdediger niet geloofd of vertrouwd wordt.
16. 1) fysiek (fysieke intimidatie of directe bedreigingen).
2) online (digitale surveillance en online bedreigingen).
3) familie (fysieke intimidatie of directe bedreigingen van familieleden).
4) mobiel (surveillance van mobiele telefoons en bedreigingen via sms).

Shelter City Nijmegen / De 'Nijmeegse' mensenrechtenverdediger

In dit lesonderdeel gaan we dieper in op het hoe en waarom van het project Shelter City en welke mensenrechtenverdediger naar Nijmegen is gekomen.

17. Dat zou kunnen zijn: de mensenrechtenverdediger wil niet meer teruggaan of de situatie in zijn herkomstland is in die drie maanden zo zeer verslechterd dat hij niet meer terug kan. Het kan uiteraard ook op persoonlijk vlak liggen: bijvoorbeeld die persoon heeft een relatie gekregen met iemand uit de stad waar hij tijdelijk komt te wonen.
18. Je kunt denken aan zaken als: een plek om te wonen, een plek om te werken of cursus te volgen, het gebruik van een computer, telefonie, ov-chipkaart, een budget voor haar kosten, maar ook: mensen om haar heen die haar begeleiden en helpen.

Mensenrechten in Rusland

Het is in Rusland gevaarlijk om kritisch te zijn over het beleid van Poetin. Het kan je je leven kosten...

Opdracht

19. In Europa komen de overheden op voor de rechten van mensen en van mensenrechtenverdedigers, terwijl de Russische overheid de veroorzaker van tal van mensenrechtenschendingen is. Je krijgt in Rusland niet alleen geen hulp van de overheid, maar opkomen voor mensenrechten kan zelfs gevaarlijk voor je zijn.

Vrouwen in de gevangenis

Het leven is in Russische gevangenissen zwaar, vooral voor vrouwen en met name lesbiennes.

Opdracht

20. In Nederland verblijven er geen kinderen bij hun moeder in detentie. Bij een kind ouder dan 9 maanden is er een risico op schadelijke effecten van de detentie op de fysieke en verstandelijke ontwikkeling. In Rusland ligt dat anders.
- Overtreding van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens:
Artikel 3: Je hebt recht op leven en recht op leven in vrijheid en veiligheid.
Artikel 9: Niemand heeft recht je zonder goede reden gevangen te zetten.
- Overtreding van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind:
Artikel 19: Regeringen moeten ervoor zorgen dat kinderen beschermd worden tegen lichamelijk of geestelijk geweld, verwaarlozing, verwondingen of (seksueel) misbruik.
Artikel 27: Een kind heeft recht op een manier van leven waardoor het normaal kan groeien en zich kan ontwikkelen.
21. 1) Aandacht vragen voor de positie van vrouwen in gevangenissen.
2) Aandacht vragen voor de positie die vrouwen moeten zien te krijgen als ze weer in de maatschappij gaan deelnemen als ze weer vrij zijn.

LHBT(QIA) in Rusland

Hoe is het met de situatie van LHBTQIA-ers in Nederland en in Rusland? Homopropaganda in Rusland is verboden.

Opdracht

22. LHBT+ers in Nederland kunnen onder andere te maken krijgen met discriminatie, verbale en non-verbale agressie.
- In Nederland is sinds 1971 wettelijke discriminatie van homoseksueel gedrag uitgebannen. Volgens de Wet gelijke behandeling (1994) mag het feit dat iemand hetero of homo is nooit reden zijn tot achterstelling of onderscheid. Op 1 april 2001 voerde Nederland als eerste land ter wereld het wettelijk huwelijk voor partners van hetzelfde geslacht in; België deed dat in 2003. Nederlandse gehuwde homoparen mogen ook kinderen uit binnen- of buitenland wettig adopteren.
- Er zijn veel mensen die op religieuze of andere gronden homoseksualiteit verwerpelijk, zondig of oneerbaar vinden. De vrijheid van meningsuiting laat in het algemeen negatieve oordelen toe. Of negatieve uitspraken over homoseksuelen een vorm van haatzaaien zijn, en dus strafbaar, hangt in de Nederlandse rechtspraak af van de omstandigheden. Lang niet elke laatdunkende uitlating is reden voor rechtsvervolging.
23. Letterlijk betekent homofobie angst voor homoseksualiteit. Er zijn veel mensen die op religieuze of andere gronden homoseksualiteit verwerpelijk, zondig of oneerbaar vinden. Zo'n houding wordt vaak aangeduid als homofobie of homo-haat. Amnesty kan hen helpen door te wijzen op de rechten uit de UVRM die Rusland ook heeft onderschreven.

Literatuur

Mensenrechten in Rusland

- <https://www.amnesty.nl/landen/rusland>
- <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/russian-federation/>
- <https://www.hrw.org/europe/central-asia/russia>
- <https://www.amnesty.nl/wat-we-doen/landen/bedreigde-mensenrechtenverdedigers-rusland>

Vrouwen in de gevangenis

- <https://www.vice.com/nl/article/a3bbka/portretten-van-russische-vrouwen-in-de-gevangenis>
- <https://panorama.nl/artikel/233450/de-heftigste-gevangenis-van-rusland>

Rechten van LHBTI+: Amnesty's visie

Amnesty International besloot in 1991 tegen alle gevallen van gevangenschap op grond van homoseksualiteit actie te gaan voeren. Amnesty International kent een internationaal LHBTI-netwerk dat actie voert tegen discriminerende praktijken. Nu het homohuwelijk in nog maar weinig landen is erkend en in veel landen vooralsnog onacceptabel lijkt, stelt Amnesty dat een staat niet mag verhinderen dat homoseksuelen contractuele banden aangaan die vergelijkbaar zijn met de bepalingen van een huwelijk.

LHBT+

- <https://www.amnesty.nl/wat-we-doen/themas/lhbt>
- <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/11/refugees-are-in-urgent-need-of-protection-from-sexual-and-gender-based-violence/>
- <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/homoseksuelen-homofobie-homohaat>

Links

- http://www2.nijmegen.nl/mmbase/attachments/1549721/Shelter_City_Nijmegen_Initiatiefvoorstel_februari_2014.pdf
- <http://www.justiceandpeace.nl/mensenrechtenverdedigers-en-veiligheid/shelter-city>
- <http://www.bureauwijland.nl>
- <https://www.amnestynijmegen.nl>

Wie verdedigt de mensenrechtenverdedigers?

Een lespakket voor leerlingen van 3 en 4 havo/vwo

Ontwikkeld door Scholengroep Amnesty Nijmegen en Shelter City Nijmegen

